

NMP: OVERWEGINGEN EN ADVIEZEN

Opbrengsten werksessie
26 juni 2024

26 juli 2024

Op weg naar het NMP

Thuisbasis: ★
Feedbackronde 1: 14.00 - 14.15
Feedbackronde 2: 14.15 - 14.30
Feedbackronde 3: 14.30 - 14.45

Onderwerpen:

- Tafel A: Milieunormering ten behoeve van de gezondheidsbescherming voor de mens
- Tafel B: De transitie naar duurzame producten en productieprocessen op gang brengen
- Tafel C: Duurzaam gedrag van consumenten en producenten versterken
- Tafel D: Beprijzen
- Tafel E: Een internationale milieustrategie opstellen
- Tafel F: Belangen afwegen in de fysieke ruimte
- Tafel G: Cumulatie
- Tafel H: Vitale ecosystemen als basis van het milieubeleid
- Tafel I: Effectief vergunningen verlenen, toezicht houden en handhaven
- Tafel J: In continu gesprek over het milieu

TERUGBLIK OP DE WERKSESSIE ‘SAMEN WERKEN AAN HET NMP’

Woensdag 26 juni kwamen ruim 60 geïnteresseerden vanuit overheden, bedrijfsleven, natuur- en milieuorganisaties en uitvoeringsorganisaties bij elkaar om mee te denken en mee te werken aan het Nationaal MilieuProgramma (NMP). Het doel van de dag was om bij te praten over ontwikkelingen rond het NMP én om aan de slag te gaan met concrete onderwerpen die een plek moeten krijgen in het NMP. Dat doel is bereikt: de aanwezigen zijn met veel enthousiasme met elkaar in gesprek gegaan, hebben hun overwegingen met elkaar gedeeld en hebben gezamenlijk adviezen voor ons geschreven. Daar zijn we erg blij mee! In dit document zijn de formulieren die door de aanwezigen zijn ingevuld letterlijk overgenomen. Er is geen redactieslag op de opbrengsten uitgevoerd.

Wat hebben we gedaan?

Bijpraten

In de ochtend namen DG Milieu en Internationaal Afke van Rijn en programmadirecteur Iwan Hoekjan de aanwezigen mee in de voortgang van het NMP. Ze spraken onder andere over de aanleiding en het belang van het NMP, het belang van goede samenwerking en de noodzaak samen aan de slag te gaan. Hun boodschap: we zijn op het gebied van milieu te veel met incidenten bezig. Een helder beeld voor de langetermijn is noodzakelijk en ja, het duurt langer dan we hadden gedacht. Ook gaven ze aan blij te zijn over het enthousiasme en de betrokkenheid van alle aanwezigen. In het gesprek met de zaal ging het vooral over het tempo: ze kunnen niet wachten tot er een NMP ligt.

De aanwezigen beaamden de noodzaak van een NMP en vroegen vooral om daadkracht en actie. Afke van Rijn benadrukte het belang van daadkracht en actie, niet alleen bij de rijksoverheid, maar bij alle partijen. Ook voor het nieuwe Kabinet kan een NMP oplossingen bieden voor de opgaven waar zij mee worstelt. Afke ziet een belangrijke rol weggelegd voor de mensen die dicht bij de uitvoering staan: "Zij hebben kennis van de dagelijkse praktijk, én voor een belangrijk deel verantwoordelijk zullen zijn voor de uitvoering van het NMP".

Aan de slag met 10 onderwerpen voor het NMP

Het grootste deel van de dag is besteed aan het in kaart brengen van overwegingen rond 10 onderwerpen die een plek moeten krijgen in het nieuwe NMP. In verschillende groepen gingen de deelnemers enthousiast en gedreven met elkaar over de onderwerpen in gesprek. Deze onderwerpen waar zijn over in gesprek gingen zijn:

1. Milieunormering ten behoeve van de gezondheidsbescherming voor de mens.
2. De transitie naar duurzame producten en productieprocessen op gang brengen.
3. Duurzaam gedrag van consumenten en producenten versterken.
4. Beprijzen.
5. Een internationale milieustrategie opstellen.
6. Belangen afwegen in de fysieke ruimte.
7. Cumulatie.
8. Vitale ecosystemen als basis van het milieubeleid.
9. Effectief vergunningen verlenen, toezicht houden en handhaven.
10. In continu gesprek over het milieu.

De overwegingen en adviezen die de deelnemers op deze onderwerpen hebben geformuleerd zijn terug te vinden in dit document en vormen een belangrijke bron voor verdere uitwerking van de onderwerpen.

Vervolg

We zijn erg blij met uw enthousiasme en de opbrengsten van deze dag. We hebben bruikbare inzichten opgedaan en we gaan de adviezen gebruiken bij het opstellen van het concept-NMP. In het najaar organiseren we weer een bijeenkomst om de inhoud van het NMP te toetsen en te verrijken. Degenen die tijdens de werksessie aanwezig waren zullen in elk geval een persoonlijke uitnodiging ontvangen.

Contactgegevens

Heeft u vragen, opmerkingen of wilt u op de opbrengsten reageren? Stuur dan een e-mail naar postbusnationaalmilieuprogramma@minienw.nl U krijgt dan zo spoedig mogelijk een reactie van ons.

MILIEUNORMERING TEN BEHOEVE VAN DE GEZONDHEIDSBESCHERMING VOOR DE MENS

Normen zijn niet alleen afgeleid van gezondheidskundige waarden, maar worden vastgesteld op basis van een afweging waarin gezondheid één van de belangen is. Bij dit onderwerp gaan we in gesprek over normen in relatie tot gezondheid. Moeten we gezondheid meer mee laten wegen in de normen? En stel dat we dat doen, wat zijn dan de gevolgen?

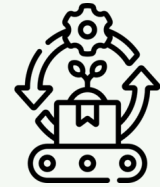
Overwegende dat...

- Gezondheid als centrale plek voor milieunormering (stapsgewijs) voor het gehele ecosysteem (mens – dier – ecosysteem)
- Maak hele duidelijke normen en piketpalen voor het bedrijfsleven.
- Werk actief aan het verminderen van gebruiksruimte milieu (bedrijf – rijk) (tijdslimiet + ...)
- Houd rekening met de meest kwetsbaren (ongeboren kind).
- Ondersteun bewonersgroepen.
- Ondersteun gemeenten
- Geen nieuwe stoffen, tenzij duidelijk is dat er geen negatief effect is.
- Meer invulling geven aan omgevingswaarden (vanuit gezondheid + ecosystemen)

Adviseren wij...

- Formeel advies waarin je rekening houdt met soort stof, hinder, regio en integraal (niet per ...).
- Voorkom woningen in hoog belaste gebieden.
- Houd rekening met cumulatie bij normering.

DE TRANSITIE NAAR DUURZAME PRODUCTEN EN PRODUCTIEPROCESSEN OP GANG BRENGEN

Door in de ontwerpfase van producten en productieprocessen al rekening te houden met veiligheid, milieuschadelijkheid en circulariteit willen we de transitie naar duurzame producten en productieprocessen versnellen. Is toepassing van 'Safe and Sustainable by Design' (SSbD) voldoende om ervoor te zorgen dat de transitie naar duurzame producten en productieprocessen wordt versneld?

Overwegende dat...

- Preventief denken mag meer een plek krijgen
- Businessmodellen zijn geënt op lineair en passen niet bij circulair
- Ethisch gedrag bij producenten kan beter, zie bijvoorbeeld familiebedrijven
- Afval sorteren en verbranden neemt niet echt af
- De consument wordt niet echt uitgedaagd in duurzaam consumeren

Adviseren wij...

- Lange termijn doelen voor circulariteit/duurzaamheid. Maak die concreet, bijvoorbeeld grondstoffengebruik
- SSbD wordt de norm, via een procesbeschrijving (ISO-norm) waar op gehandhaafd kan worden
- Productietechnieken waarderen op duurzaamheid (sterrensysteem)
- Markt voor circulaire ondernemers om elkaar te leren kennen
- Ketenoverleg starten
- Onderzoek of er innovatie mogelijk is binnen de vergunning
- Kijken naar belasting op belasting in circulaire keten

DUURZAAM GEDRAG VAN CONSUMENTEN EN PRODUCENTEN VERSTERKEN

De rol van het gedrag van inwoners, bedrijven, belangengroepen en ook de overheid zelf, bepaalt het succes dan wel het falen van de ambitie dat Nederland in 2050 schoon, veilig en gezond is. Door eigen initiatieven van inwoners en bedrijven te waarderen en te stimuleren wordt de maatschappij de motor achter het bereiken van een gezonde leefomgeving met vitale ecosystemen als basis. Hoe kan het Nationaal Milieu Programma (NMP) bijdragen aan het stimuleren van duurzaam gedrag van consumenten en producenten?

Overwegende dat...

- Transparantie cruciaal en verplicht is ...
- Winstmodel gericht op wegwerpen ...
- Regulatie EU 'Green washing'
 - Regulatie 'Right to Repair'
 - Opnemen CSRD: corporate sustainability rapportive directive
 - Transparantie, vaak naar letter van de regels; terug naar vanuit welke definitie/referentie redeneren/opereren wij? (bijv. PFAS in kleding: mensen geen idee)
 - Van verkoop naar service (inclusief. repareren en hergebruiken)
- Er zijn veel drempels voor duurzaam gedrag (gebruiksgemak, informatieachterstand, wegwerpmaatschappij)

Adviseren wij...

- Nauw samenwerken met wetenschap; wetenschappelijk ook onderbouwen
- Nationaal goed en duidelijk vastleggen; anders heeft andere uitvoering (regionaal, lokaal) weinig impact.
- Veel samenhang met andere beleidsonderwerpen
- Blijf integraal; te veel gefragmenteerd beleid terwijl cumulatie lokaal plaatsvindt
- Systeembenadering i.p.v. symptoombestrijding
- Belonen, aantrekkelijk maken,
- Transparantie in keten (etiketten strenger reguleren) en impact t.b.v. weloverwogen keuzes
- Informatieverstrekking/bewustwording
- Betrokkenheid faciliteren, mobiliseren d.m.v. bijvoorbeeld acties/samenbrengen
- Duurzame alternatieven moeten economisch beschikbaar en bereikbaar zijn
- Transparantie nodig in bijvoorbeeld pensioeninvesteringen

BEPRIJZEN

Beprijzen wordt vaak gezien als een effectieve manier om de ‘externe kosten’ van milieuvervuiling te internaliseren. Het principe ‘de vervuiler betaalt’ gaan we praktisch handen en voeten geven in het beleid. Het principe wordt al lang gehuldigd, maar hoe kunnen verschillende vormen van beprijzen ingezet worden om het gedrag van consumenten en bedrijven te sturen?

Overwegende dat...

- Beprijzen een effectief financieel instrument is, maar te weinig aandacht krijgt in de instrumentenmix en uitvoering
- Het essentieel is dat je doel helder is waarom je gaat beprijzen: gezondheid voor mens en ecosystemen
- Dit doel stapsgewijs in de tijd wordt uitgezet inclusief de inzet van instrumenten
- Naast beprijzen ook een fonds nodig is voor duurzame investeringen (liefst koppeling)
- Lessen uit bestaande beprijzingssystemen goed kunnen worden benut
- “Echte prijzen’ inzicht geven, leiden tot systeemverandering en belangrijk is te laten zien wat dit oplevert (“ecosysteemdiensten”)
- Beprijzing in alle schakels toegepast kan worden, kijk naar wat effectiviteit is voor je doel

Adviseren wij...

- Dat je hoofddoel helder is (gezonde leefomgeving op één) en dat je het lef hebt om beprijzen daar serieus in te passen.
- Vertaal het hoofddoel door naar subdoelen: bijvoorbeeld virgin plastic verminderen

EEN INTERNATIONALE MILIEUSTRATEGIE OPSTELLEN

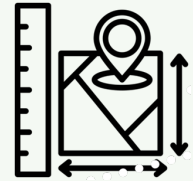
Milieuvraagstukken houden niet op bij de grens. Het milieubeleid wordt voor een belangrijke mate vormgegeven door het maken van internationale afspraken in de Verenigde Naties (VN) en Europese Unie (EU). En met gelijkgestemde landen die vóór een schone, gezonde en veilige leefomgeving, een sterke innovatiekracht van ons bedrijfsleven en het bevorderen van een eerlijk speelveld zijn. Voor de meest duurzame producten en diensten moeten we een effectieve internationale strategie hebben. Wat zijn de belangrijkste aandachtspunten voor zo'n strategie?

Overwegende dat...

- Er vertrouwen is in internationale samenwerking, en dat is geven en nemen van elke lidstaat
- Let op verschillen tussen uitvoeringspraktijk en regelgeving (voorbeeld ESPOO)
- Het Europese project (context) vraagt onderhoud
- Groene industriepolitiek gekoppeld aan geopolitiek vraagt om focus en keuzes voor Nederland
- Grensoverschrijdende milieueffecten vragen extra aandacht voor grensgebieden en samenwerking

Adviseren wij...

- Hou vast aan ambitieus bronbeleid
- Zorg voor betere aansluiting EU-beleid en uitvoering
- Werk aan gelijk speelveld EU – Industrie
- Let op uitvoering implementatie ... lokaal niveau
- Goed te kijken naar mondiale afspraken op verschillende niveaus
- IMO (International Maritime Organization)/ICAO (International Civil Aviation Organization), voorbeeld scheepvaart en milieuregelgeving
- Mondiale handelsverdragen + impact milieu
- Afwenteling elders in de wereld/EU toetsen

BELANGEN AFWEGEN IN DE FYSIEKE RUIMTE

In de fysieke ruimte komen opgaven en belangen bij elkaar. Op het lokale schaalniveau worden de keuzes gemaakt over locatie en het combineren van, of juist het scheiden van functies en activiteiten. Een goede ruimtelijke ordening kan milieuproblemen voorkomen en oplossen. Het belang van een gezonde leefomgeving en vitale ecosystemen moet dan wel altijd expliciet worden meegewogen bij keuzes in de fysieke ruimte. Hoe zorgen we ervoor dat bij afwegingen in de fysieke ruimte milieu een expliciet onderdeel van de afweging wordt?

Overwegende dat...

- Milieu, gezonde en veilige leefomgeving een belangrijke positie krijgt bij alle beleidsdomeinen
- Milieudruk verschilt per gebied/gebied specifiek benaderen
- Koppelen aan andere grote opgaven, klimaat, energie etc. (maatregelen helpen ook vaak voor gezondheid)
- Milieuverbetering als preventief gezondheidsbeleid
- Op macroniveau en op microniveau sturen
- Milieu heeft zowel een fysieke als een sociale kant (GSB)
- De invloed van grote (economische) krachten
- Conflict tussen welvaart en welzijn
- Ruimte-druk is groot

Adviseren wij...

- Een functionaris à la delta commissaris voor gezonde leefomgeving en milieu
- Altijd iemand aan tafel met kennis van over gezonde en veilige leefomgeving (ook milieudeskundigen) bij alle beleidsdomeinen (belangrijke ontwikkeling!)
- Kosten en baten van beleid/regels/maatregelen voor milieu/gezondheid altijd in beeld
- Meer balans in economisch belang en gezondheidsbelang (ook in wet- en regelgeving)

CUMULATIE VAN MILIEUEFFECTEN OP DE GEZONDHEID

Met cumulatie bedoelen we de stapeling van milieueffecten uit diverse bronnen en ook van verschillende milieueffecten. Verschillende vormen van vervuiling die per stuk aanvaardbaar zijn en (ruim) binnen normen blijven, kunnen opgeteld voor de mens en/of de natuur onaanvaardbaar ongezond zijn. Hoe gaan we hier vanuit het langetermijnperspectief mee om? Moeten er – om de gezondheid te borgen – strengere eisen opgelegd worden voor de leefomgeving van mens en natuur? Moeten we flexibiliteit bieden voor integrale ruimtelijke afwegingen door de decentrale overheid in een gebied?

Overwegende dat...

- Met cumulatie bedoelen we de stapeling van milieueffecten uit diverse bronnen, bijvoorbeeld geluid door wegverkeer, treinen en vliegverkeer.
- Cumulatie van de effecten is nog onderbelicht. Cumulatie van gezondheidseffecten doet zich onevenredig voor bij sociaaleconomisch kwetsbare groepen.
- Definitie 'gezondheid' nodig: wat accepteren we aan ongezondheid en wanneer is het gezond genoeg? (afweging), met toepassing van voorzorg
- Cumulatie van (l.t.) gezondheidseffecten en het beleidsmatig hiermee omgaan (appels en peren) is heel complex. Kennisopbouw is eveneens complex en vergt langjarig onderzoek (biomonitoring).

Adviseren wij...

- Om in het Nationaal Milieu Programma (NMP) ambitie op te nemen over het omgaan met cumulatieve gezondheidseffecten, inclusief chemische stoffen.
- Om in het NMP in te zetten op gebiedsgericht werken, en flexibiliteit te bieden binnen een bandbreedte en rekening houdend met kwetsbaarheid van groepen.
- Om in het NMP een kennisagenda op te nemen / aan te kondigen gericht op gezondheidskundig onderzoek ten aanzien van cumulatieve milieueffecten voor mens en natuur.
- (om het NMP daadwerkelijk een nationale visie te laten zijn, dat wil zeggen breed gedragen).

VITALE ECOSYSTEMEN ALS BASIS VAN HET MILIEUBELEID

Bij maatschappelijke opgaven voor de lange termijn is het van belang dat de ecosystemen vitaal zijn en blijven. Veerkrachtig en robuust genoeg om de diensten (van drinkwatervoorziening tot opslag van CO₂) langdurig te kunnen leveren. Daarbij geldt dat de vitaliteit van ecosystemen en de gezondheid van mens en natuur met elkaar verbonden zijn. Hoe zorgen we ervoor dat we de ecosysteemdiensten benutten, maar niet uitputten? Op welke onderdelen gebeurt er nog onvoldoende om de kwaliteit van ecosystemen te bevorderen?

Overwegende dat...

- Relatie tussen gezondheid <-> vitale ecosystemen
- We hebben het te ver laten komen (planetaire grenzen).
- Educatie en kennis

Adviseren wij...

- Hou de samenhang in de gaten, bijvoorbeeld met bodemwater, luchtkwaliteit en biodiversiteit. Dit moet integraal. Zonder integrale benadering wordt het symptoombestrijding.
- Inclusief mens, als basis voor/centraal in Nationaal Milieu Programma (NMP)
- Nu doen! Juist voor de lange termijn zijn ecosystemen cruciaal voor milieu & gezondheid, zowel voor natuur, mens als duurzame economie.

EFFECTIEF VERGUNNINGEN VERLENEN, TOEZICHT HOUDEN EN HANDHAVEN

De huidige milieudoelen en -normen worden niet altijd gehaald. Een adequaat, goed functionerend en ambitieus Vergunning Toezicht en Handhaving (VTH)-stelsel voor uitvoering is nodig om de doelen wél te halen. Het Interbestuurlijk Programma VTH dat maatregelen heeft uitgewerkt voor de versterking van VTH binnen de huidige bevoegdheden, eindigt medio 2024. Wat moet er in het Nationaal Milieu Programma (NMP) opgenomen worden om het VTH-stelsel verder te verbeteren?

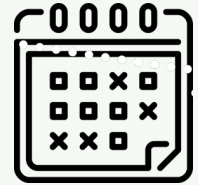
Overwegende dat...

- VTH goed kan werken en dat er veel van wordt verwacht, waarbij het nodig is dat er voldoende capaciteit, kennis en middelen voor zijn. Overwegende dat VTH alleen niet toereikend is (er zijn ook andere instrumenten nodig en betere/scherpere wetten en normen).
- VTH kan bedrijven die voorop lopen belonen en een podium geven, maar geeft ze ook verantwoordelijkheid. Bijvoorbeeld door de vergunning niet als een recht, maar een (tijdelijke) gunst te zien.
- Data en digitalisering bieden kansen om meer te meten en te weten; de informatievergaring samen te doen met anderen (citizen science); transparant te zijn naar de samenleving; en het werk voor jongeren aantrekkelijker te maken (AI) + informatie risico gestuurd te prioriteren.

Adviseren wij...

- Normen te versterken en aan te scherpen in beleid en wetgeving.
- Nationaal vergunningenbeleid aan te passen en meer ruimte te geven aan eigen verantwoordelijkheid van bedrijven.
- Ketens sluiten en kennis bundelen (samenwerking).

IN CONTINU GESPREK OVER HET MILIEU

Het brede publiek denkt bij het woord 'milieu' bijna alleen aan klimaat. Het deel 'milieuvuiling' krijgt weinig aandacht. Alleen bij grote incidenten ging het gesprek over milieuvuiling. Hoe zorgen we ervoor dat de aanpak van milieuvuiling en het streven naar de gezonde, schone en veilige leefomgeving weer op de agenda komt?

Overwegende dat...

- Milieu laden vanuit meer persoonlijke thema's (gezondheid leent zich hier goed voor)
- Gesprek goed om te hebben, maar gesprek met mensen die er ook overgaan
- Alle partijen betrekken
- Gedeelde verantwoordelijkheid is om milieu op de agenda te krijgen
- Milieu draagt bij aan gezond leven, kwaliteit van leven
- Visualiseren: gezond, door mooi landschap fietsend vitale oudere

Adviseren wij...

- Blijf in gesprek, faciliteer dat
- Breng het gesprek over milieu dichterbij de mens
- Frame het ook als gezondheid
- Maak er een gedeelde verantwoordelijkheid van
- Maak het Nationaal Milieu Programma (NMP) samen met het ministerie Volksgezondheid Welzijn en Sport en ministerie Economische Zaken en Klimaat